

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Första kammaren.

Nr 8.

Lördagen den 11 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr statsrådet *Åkerman* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 48, med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 4 § byggningsbalken.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående bidrag till Svenska Röda Korsets hjälpverksamhet i utlandet, särskilt i de av hungersnöd drabbade distrikten av Ryssland, jämte en i ämnet väckt motion; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 19 juni 1919 huru avgöras skall, varest tidigare tillkommen allmän flottled skall jämlikt vattenlagen bibehållas;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 februari 1921 med vissa bestämmelser mot oskäligen pris;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 februari 1921 om förbud i vissa fall mot överlåtelse av fartyg eller andel däri, så ock mot förvärf av aktie i aktiebolag, som äger fartyg eller andel däri; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 22 juni 1921 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring m. m.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående införande av kvinnliga befattningar inom den nya lägsta lönegraden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 8, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Ang. en promemoria rörande Sveriges, Danmarks och Norges statsfinanser m. m.

Punkten 4.

Under denna punkt hade utskottet anfört följande:

"Vid granskning av riksgäldskontorets räkenskaper har utskottet funnit, att enligt en den 24 december 1921 dagtecknad anordning ett belopp av 3,582 kronor 15 öre blivit utbetalt enligt följande specifikation:

kronor 1,988:95 enligt räkning den 14 augusti 1920 för tryckning i 800 exemplar av en promemoria rörande Sveriges, Danmarks och Norges statsfinanser m. m. under åren 1914—1920,

kronor 250 enligt räkning den 9 oktober 1920 för 'tilltryckning' till 200 exemplar av samma promemoria, upptagande denna räkning därjämte ett belopp av 32 kronor för annat, varom här icke är fråga, samt

kronor 1,311:20 enligt räkning den 15 mars 1921 för omtryckning likaledes i 800 exemplar med nysättning och ändringar m. m. av samma promemoria.

Den ifrågavarande promemorian har försetts med anteckning, att den vore avsedd att bland annat tjäna såsom grundval för förste deputeraden i riksgäldskontoret greve G. Lagerbjelkes inledningsföredrag över ämnet 'De statsfinansiella behovens täckande efter kriget' vid nordiska nationalekonomiska mötet i Stockholm 31 augusti—2 september 1920, ävensom att promemorian efter anvisningar av och i samråd med greve Lagerbjelke utarbetats av riksgäldssekreteraren John Hägglund. Å den omtryckta upplagan av promemorian har vidare antecknats, att densamma bland annat tjänat såsom grundval för ovan omnämnda inledningsföredrag, ävensom att den granskats beträffande Sverige av kanslirådet i finansdepartementet C. F. Nissen, beträffande Danmark av kontorschefen i danska finansministeriet E. Cohn och beträffande Norge av byråchefen i norska statistiska centralbyrån T. H. Toftdahl. Härjämte har promemorian försetts med följande anteckning: Bilaga 1 till 'Förhandlingar vid Nordiska Nationalekonomiska mötet i Stockholm den 31 augusti—2 september 1920'.

Enligt vad utskottet vidare inhämtat, har riksgäldssekreteraren Hägglund tillerkänts ett belopp av 1,500 kronor för utarbetande av promemorian och kanslirådet Nissen 1,000 kronor för nödig omarbetning av promemorian. Dessutom hava vissa mindre belopp för ändamålet utbetalats, så att sammanlagda kostnaden för ifrågavarande arbete uppgått till 6,253 kronor 90 öre.

Ang. en promemoria rörande Sveriges, Danmarks och Norges statsfinanser m. m.
(Forts.)

Utskottet, som dels funnit dessa kostnader höga, dels ock anser, att utgifter för arbeten av ifrågavarande slag icke böra bestridas av statsmedel, har icke velat underlåta att vad i ärendet förekommit för riksdagen omförmåla."

Reservation hade avgivits av herr *Strömberg*, som anfört: "Då anordning av samtliga här berörda utgifter grunda sig på av fullmäktige år 1920 fattade beslut, för vilka fullmäktige redan av 1921 års riksdag erhållit decharge, anser jag, att ifrågavarande ärende icke nu bort för riksdagen omförmålas."

Greve Lagerbjelke: Herr greve och talman, mina herrar! Jag får till att börja med beklaga de höga omkostnader, som förorsakats av denna promemoria och vilka kostnadsbelopp riksgäldsfullmäktige från början icke kunnat förutse. Anledningen till detta är huvudsakligen den, att omtryckning av promemorian visade sig nödvändig på grund av att fel insmugit sig beträffande vissa detaljsiffror. Jag vill gärna medgiva, att granskningen av promemorian bort ske av mig, innan den lämnades till tryckning, men tiden var för kort, den medgav det icke, och jag trodde mig, även om endast en ganska begränsad tid stått till förfogande för promemorians upprättande, fullt kunna lita på den samvetsgranna person, som enligt mina anvisningar på kvällar och övertid uppsatt promemorian. Jag vill också säga, att de fel, som insmugit sig i promemorian, på intet sätt varit av den beskaffenhet, att de kunnat inverka på de slutsatser jag dragit i mitt anförande vid nationalekonomiska konferensen. Vidare vill jag medgiva, att påskriften på promemorian var mindre lycklig och i sin mån vilseledande.

Det förhöll sig så, att nationalekonomiska föreningen hade vänt sig till mig i min egenskap av förste deputerad i riksgäldskontoret och anmodat mig att hålla föredrag, vilket jag också åtog mig, ehuru jag måste använda nästan hela min semester för att utarbeta föredraget. Men, mina herrar, orsaken till att riksgäldsfullmäktige ansett sig kunna bekosta ifrågavarande arbete var den, att fullmäktige ansågo arbetet i och för sig vara behöfligt och till gagn ej blott för allmänheten utan även för riksgäldskontorets verksamhet. Detta torde ock utan vidare framgå därav, att riksgäldsfullmäktige sommaren 1918 låtit riksgäldssekreteraren Hägglund utarbeta och därefter till trycket befordra ett arbete om statsfinanserna i Danmark, Norge, Holland och Schweiz under krisåren 1914—1918, vid vilket arbetes utförande råd och anvisningar lämnades av professor Cassel. Mot utgivande av detta arbete från riksgäldskontoret eller dess

Ang. en promemoria rörande Sveriges, Danmarks och Norges statsfinanser m. m.
(Forts.)

innehåll har mig veterligen ingen anmärkning gjorts vare sig från bankoutskottet eller från annat håll inom riksdagen eller från andra; och nu är förevarande promemoria ingenting annat än en direkt fortsättning av det nämnda första häftet. Skillnaden är blott den, att den promemoria, som nu är i fråga, avser även, ja, man kan säga huvudsakligen, de svenska förhållandena, vilka ju för oss äro de viktigaste.

Riksgäldskontoret har även förra året utgivit en riksgäldskontorets årsbok för år 1920. Denna inskränker sig till riksgäldskontorets upplåning och därmed mera direkt sammanhängande frågor och omfattar således icke våra allmänna statsfinansiella förhållanden. Emellertid hava fullmäktige, som avse att årligen utgiva denna årsbok, varit betänkta på att låta densamma omfatta även våra statsfinansiella förhållanden, och i så fall har kontoret att bygga på de uppgifter och den historik, som finnas i meromnämnda promemoria. Det är utan tvivel så, att starka skäl tala för att på det viset utvidga vår årsbok, därest, såsom jag anser möjligt och även troligt, vi även i framtiden nödgas vända oss till utlandet i och för vår upplåning. Det enda större lån, som vi efter kriget upptagit i utlandet, är som bekant det lån, som år 1919 upptogs i Nordamerika å 25,000,000 dollars. I sammanhang med upptagandet av detta lån begärdes av National City Bank såsom representant för de fyra långivande stora amerikanska bankerna en del upplysningar i bland annat statsfinansiellt avseende, och det var mycket svårt för fullmäktige — det var närmast deputerade det ålägg — att giva ett uttömmande svar på dessa frågor.

Det är ock ganska naturligt, att långivande, främmande länder önska upplysningar icke blott om det låntagande landets statskuld utan även om dess statsfinansiella förhållanden för att kunna bedöma, i vad mån landet är värt kredit och huru räntan bör sättas. Och det torde här böra omnämnas, att sedan den promemoria, som nu är i fråga blivit färdig, samma National City Bank i Amerika, säkerligen med tanke på framtida lån, begärt upplysningar angående bl. a. våra statsfinansiella förhållanden, och har svar på dessa förfrågningar genom en av fullmäktige lämnats medelst uppgifter, hämtade ur meromnämnda promemoria. Upplysningsvis vill jag nämna, att, då det talas om, att förutom kanslirådet Nissen även två utlänningar granskat denna promemoria, denna senare granskning förorsakat endast ett ytterst obetydligt arvode till den ene granskaren.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! Jag har icke deltagit i bankoutskottets behandling av detta ärende, därför att jag ju icke tillhör det utskottet. Men jag har begärt ordet för att meddela, att då vi i statsrevisionen i höstas å den avdelning jag tillhörde gingo igenom riksgäldskontorets verifikationer, så väckte det genast vår uppmärksamhet, att den första räkningen rörande detta arbete, vilken härstammade från riksgäldssekreteraren Hägglund och lydde å ett belopp av 1,500 kronor, avsåg utarbetandet av en promemoria, avsedd att till-

handahållas förste deputeraden, greve Lagerbjelke för ett föredrag å nationalekonomiska kongressen. Sedermera tillkom en ytterligare utgift för samma ändamål av 1,000 kronor till kanslirådet Nissen, som anlitats för omarbetning och icke blott översättning av promemorian. Det visade sig nämligen, att den första promemorian var oriktig, och sedan densamma tryckts i 800 exemplar, måste en omarbetning äga rum, vilken verkställdes efter det greve Lagerbjelke hållit sitt föredrag å kongressen i Stockholm. För omarbetningen betalades ytterligare 1,000 kronor, och därefter trycktes ytterligare 800 exemplar.

Ang. en promemoria rörande Sveriges, Danmarks och Norges statsfinanser m. m.
(Forts.)

Å den avdelning av statsrevisionen, som hade att behandla detta ärende, hade vi för avsikt att göra anmärkning mot dessa förhållanden. Vi ansågo nämligen, att det vittnade om bristande omtänksamhet och sparsamhet att använda en så stor summa för ett arbete sådant som detta. Att ingen anmärkning kom att framställas, berodde på dels att tiden var synnerligt knapp, dels ock att det icke fanns någon möjlighet att få alla handlingarna i denna sak med i anmärkningen. Det förhöll sig nämligen så, att tryckningskostnaderna för detta arbete icke voro betalda under hela året. Det påstods, att en räkning å dem fanns i riksgäldskontoret, men den blev icke betald förr än den 21 december eller 3 veckor efter det statsrevisionen var slut. Dessa två saker, dels bristande tid, dels att räkningen icke var betald, gjorde, att statsrevisorerna icke riktade någon anmärkning mot riksgäldsfullmäktige på denna punkt.

Då nu den förste ärade talaren här i dag gjort gällande, att detta arbete varit till avsevärd nytta för riksgäldskontoret, är det ju möjligt, att man kan se det så. Men det förefaller mig, som om de uppgifter ur promemorian som lämnats till en bank i Amerika angående svenska förhållanden, väl borde hava kunnat lämnas av riksgäldskontoret genom dess tjänstemän, utan att man därför behövt utbetala särskild ersättning. Det torde nämligen med fog kunna ifrågasättas, om icke dylikt arbete faller under den tjänst vederbörande tjänstemän i riksgäldskontoret ha att fullgöra. Vi hade inom statsrevisionen allmänt den uppfattningen, att denna utgift vittnade om, att man alltför mycket slösat med medlen och icke iakttagit den sparsamhet, som icke minst förste deputeraden, greve Lagerbjelke allt som oftast, med rätta, både i remissdebatten och annorstädes sökt föra fram.

Jag har för min del, då intet yrkande kan framställas, velat framhålla den syn på denna sak, som från statsrevisionens sida förefanns, och att denna syn fullt överensstämmer med vad som från bankoutskottet och dess majoritet blivit framfört.

Efter härmed slutad överläggning lades förevarande punkt till handlingarna.

Behandlingen av det föreliggande utlåtandet avbröts nu på given anledning.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 50, angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdsstaden;

nr 51, angående pensionsförbättring åt tygverkmästarna I. A. Wennerholm och C. E. Åkerlind; samt

nr 52, angående fyllnadspension å allmänna indragningsstaten åt löjtnanten G. V. Gabrielsons änka.

Fortsattes föredragningen av bankoutsrottets utlåtande nr 8.

Ang. J. Poraths framställning om övertagande av restaurangrörelsen i riksdagshuset.

Punkten 5.

Sedan källarmästaren J. A. Porath i en till fullmäktige i riksgäldskontoret ställd skrift anhållit att få övertaga restaurangrörelsen i riksdagshuset under år 1922, hade fullmäktige, enligt vad som framgick av fullmäktiges protokoll för den 27 oktober 1921, § 13, utan angivande av någon motivering funnit den av Porath gjorda framställningen icke föranleda någon åtgärd.

Enligt vad som vidare framgick av den utav riksdagens år 1921 församlade revisorer avgivna berättelsen om granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning hade en av revisorerna herr Lithander i avgiven reservation förklarat sig anse, att decharge icke borde beviljas fullmäktige i riksgäldskontoret för bland annat den 27 oktober 1921, § 13 i protokollet, fattat beslut att

”icke antaga anbud från fullt kompetent och synnerligen välrekommenderad person, källarmästare J. A. Porath, som till allmän belåtenhet år 1921 förestått riksdagsrestaurangen och som beträffande restaurangrörelsen i riksdagshuset under år 1922 erbjudit sig att utan någon ersättning av statsmedel för den eventuella förlust, som kan komma att uppstå å rörelsen, men för övrigt å samma villkor, som senaste innehavare haft, driva rörelsen på ett i allo förstklassigt sätt.”

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat, det utskottet, som funnit anmärkningsvärt, att fullmäktige utan angivande av några skäl avslagit källarmästaren Poraths berörda ansökan, ansett sig böra vad i ärendet förekommit för riksdagen omförmåla.

Enligt avgiven reservation hade herrar *Kristensson*, *Gustafsson* i *Stensholm*, *Lindley*, *Strömberg*, *Gustafsson* i *Örebro*, *Borggren* och *Janson* i *Kungsör* ansett ifrågasättande ärende icke vara av beskaffenhet att böra i utlåtandet omförmålas.

Herr *Gustafsson*, *Karl*: Vid denna punkt ha, såsom herrarna se, jag och sex ledamöter till reserverat oss. För min del anser jag, att frågan är av den beskaffenhet, att denna anmärkning icke bort

förekomma. Det är nämligen, som vi veta, så att vi ganska ofta haft åtskilliga små stridigheter angående restaurangens skötsel. Och den saken att fullmäktige ej ansett sig kunna utlämna restaurangens skötsel åt en enskild man, som icke lämnade fullgod säkerhet för att kunna fullgöra sitt åtagande, anser jag icke böra läggas fullmäktige till last, varför jag i detta fall ber att få yrka, att punkten måtte ur handlingarna utgå.

Ang. J. Pörraths framställning om övertagande av restaurangrörelsen i riksdagshuset.
(Forts.)

Herr *Walle*s: Jag vill visst icke ifrågasätta annat än att riksgäldsfullmäktige handlat i allra bästa avsikt, då de ansett, att restaurangen under alla förhållanden skulle kommit att gå med förlust och därför avvisat sökanden på anförda skäl. Jag vill dock ifrågasätta, huruvida icke sökanden borde ansetts äga kompetens att själv bedöma, huruvida han skulle kunna bedriva rörelsen så att affären icke allenast gick ihop utan även på densamma uppstode skälig vinst, isynnerhet som han under föregående år förestått restaurangen. Jag kan icke finna riktigt och korrekt av fullmäktige att ifrågasätta, att sökanden skulle spekulera i riksdagens välvilja i så måtto, att därest restaurangen skulle gå med förlust, han skulle påräkna täckning för sin förlust av statsmedel. Jag tror snarare man får förutsätta, att han ej räknat med detta, då man betänker, att riksdagen tvenne gånger avslagit framställningar om sådan täckning. Jag kan icke finna annat, än att riksgäldsfullmäktige på sannolikhetskäl och icke på sakskäl fattat sitt beslut och därmed åsamkat statsverket en onödig utgift, som icke varit nödvändig.

Herr *Lindley*: Jag ber att gentemot den siste ärade talaren få anmärka, att även om så skulle varit fallet, att bemälde källarmästare, som sökte restaurangen, hade haft vederbörlig garanti och borgen, och restaurangen enligt alla möjligheter till bedömande likväl skulle gått med förlust, och denna förlust hade utkrävts av borgensmännen, så hade det under alla förhållanden blivit en ny historia till dem vi förut haft, i det man återigen skulle sagt, att riksdagsmännen i realiteten äta på andra enskilda personers bekostnad. Jag kan därför ej se annat, än att riksgäldsfullmäktige handlat fullt korrekt, då de avslagit denna framställning, framför allt då den ej var byggd på säkrare grunder än den där optimistiska förhoppningen, att allt skulle kunna gå bra.

Greve *Lagerbjelke*: Herr greve och talman, mina herrar! Grunden till fullmäktiges beslut i förevarande fall har i huvudsak varit den, som nu angivits av herr *Lindley*. Fullmäktige ha på grund av det resultat, som vi sett så många år, varit övertygade, att riksdagsrestaurangen ej kan bära sig. Jag vill dock säga, att man har all anledning att antaga, att resultatet av restaurangrörelsen i år blir mindre förlustbringande än förra året. Dagskassan har visserligen hittills varit cirka 30 % mindre än förra året, men efter en kalkyl, som jag har här och som upprättats av direktören för restaurangbolaget, skulle, under förutsättning av oförändrade förhållanden till riksdagens slut mot dem som ägt

Ang. J. Poraths framställning om övertagande av restaurangrörelsen i riksdagshuset.
(Forts.)

rum under första månaden, förlusten komma att bli cirka 6,000 kronor mindre än förra året. Det bleve således en avsevärd förbättring, om hans kalkyl håller streck.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter den ifrågavarande punkten lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 48 till behandling av lagutskott, nr 50 till statsutskottet samt nr 51 och 52 till bankoutskottet.

Herr *Westman* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 103, om ändring i grundlagsbestämmelser rörande riksdagens budgetbehandling.

Motionen hänvisades till konstitutionsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2,31 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 14 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollen för den 8 och den 10 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till Riksdagens I Kammare.

Under åberopande av närslutna läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet tillsvidare från riksdagsgörömlen.

Stockholm den 13 februari 1922.

William Linder.

Det åberopade läkarintyget var så lydande:

Att hovrättsrådet *William Linder* i och för genomgående av operation för struma är i behov av tjänstledighet från och med den 13/2 1922 tills vidare intygas härmed.

Stockholm den 11/2 1922.

Einar Key.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid det i åberopade läkarintyget omförmälda behovet föreläge.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckt motion angående omläggning av det kommunala skatteåret m. m.; och

nr 3, i anledning av väckta motioner om ändring av 40 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av väckt motion om upphävande av sista stycket i 8 § av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 13 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 2—5.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,10 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
